

viyye (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 362) adlı çalışmaları sayılabilir.

Eseri birçok âlim ihtisar etmiş olup bunların başlıcaları şöylece sıralanabilir: 1. Sü-yûti, *Zehrû'l-hamâ'il 'ale's-Şemâ'il* (nşr. Mustafa Âşûr, Kahire 1988). 2. Molla Arap, *Tehzîbü's-Şemâ'il fîmen haşşa'llâhu bi-ekmelî'l-îezâ'il*. Molla Arap, *eş-Şemâ'ilü'n-nebeviyye*'yi ihtisar edip yeniden düzenlemiş ve II. Bayezid'e ithaf etmiştir (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 1547). 3. Muhammed Abdür-raûf el-Münâvî eser üzerinde iki çalışma yapmıştır. Bunlardan *Şer-hu's-Şemâ'ili'n-nebeviyye ve'l-haşâ'i-şi'l-Muhammedîyye*'de İsmâüddin el-İsferâyîni ve İbn Hacer el-Heytemî'nin şerhlerini bazı bilgiler ekleyerek ihtisar etmiştir (İstanbul 1290; Kahire 1317; nşr. Muhammed Râgib el-Fettenî, I-II, Kahire 1318, Ali el-Kârî'nin *Cem'u'l-vesâ'il fî şerhi's-Şemâ'il*'i ile birlikte). Münâvî'nin *er-Ravzü'l-bâsim fî şemâ'ili'l-Muştafâ Ebi'l-Kâsım* adlı eserinde *eş-Şemâ'ilü'n-nebeviyye* ihtisar edilmekle beraber ona bazı konular eklenmek suretiyle bölüm sayısı yetmişe, hadis sayısı da 1094'e çıkarılmıştır (nşr. Muhammed Âdil Azîze el-Keyyâlî, Dimaşk 1421/2000, 1425/2004). 4. Nâsîrüddin el-Elbânî, *Muhtaşarü's-Şemâ'il-l-Muhammedîyye*. Eserde *eş-Şemâ'ilü'n-nebeviyye*'deki hadislerin senedleri ve mükerrer rivayetler çıkarılarak 352 sahih rivayet bir araya getirilmiştir (Amman 1985).

eş-Şemâ'ilü'n-nebeviyye'nin Türkçe tercümelerinin başlıcaları şunlardır: 1. İshak Hocası, *Akvemü'l-vesâ'il fî terceme-ti's-Şemâ'il*. Başta Süleymaniye olmak üzere Türkiye kütüphanelerinde birçok nüshası vardır. 2. Hasan Hüsâmeddin Nakşibendî, *Tercüme-i Şemâ'il*. Hadislerin senedleriyle birlikte kaydedildiği eserde sade bir Türkçe kullanılmış, bazı yerlerde râviler ve hadisler hakkında açıklamalarda bulunulmuş, bundan dolayı tercüme *Kitâb-ı Şerh-i Şemâ'il* adıyla yayımlanmıştır (Bulak 1254; İstanbul 1248, 1287, 1313, 1316, 1322). Eser Figani ve F. Kavukçuoğlu tarafından *Hazret-i Muhammed'in Şemâ'il-i Şerîfesi* adıyla Latin harflerine aktarılmış, hadisler yer yer Figani imzasıyla manzum olarak da ifade edilmiştir (İstanbul 1963, üç cüz birlikte, 1974). Hüsâmeddin Nakşibendî'nin eserini M. Sadık Aydın *Şemâ'il-i Şerife* adıyla sadeleştirmiştir (Ankara 1976). 3. Eyüp Sabri Paşa, *Tercümetü's-Şemâ'il*. Hüsâmeddin Nakşibendî'nin tercüme ve şerhi esas alınarak yazıldığı belirtilen eser II. Abdülhamid'in tahta çıkışının beşinci yıl dönümü

münasebetiyle yayımlanmıştır (İstanbul 1298, taşbaskı). 4. Mehmed Râif Efendi, *Muhtasar Şemâ'il-i Şerif Tercümesi* (İstanbul 1304, 1311). Mahmut Özakkaş tarafından *Hadislerle Peygamberimizin Güzel Ahlâkı (Şemâ'il-i Şerif)* adıyla sadeleştirilerek yeniden neşredilmiştir (İstanbul 1984).

BİBLİYOGRAFYA :

Tirmizî, *eş-Şemâ'ilü'n-nebeviyye* (nşr. Fevzâ Ahmed ez-Zemerlî), Beyrut 1417/1996; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1059-1060; Brockelmann, *GAL*, I, 170; *Suppl.*, I, 268; *İzâhu'l-meknûn*, I, 112; II, 648; M. Tayyip Okıç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, İstanbul 1959, s. 145-150; Sezgin, *GAS* (Ar.), I/1, s. 304-309; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), VII, 9; Halil İbrahim Kutlay, *el-İmâm 'Alî el-Kârî ve eseruhû fî 'ilmi'l-hadîs*, Beyrut 1408/1987, s. 145; Ali Yardım, "Şemâ'il Nev'inin Doğuşu ve Tirmizî'nin Kitâbü's-Şemâ'il", *DÜİD*, I (1983), s. 349-409.

M. YAŞAR KANDEMİR

ŞEM'DÂNÎZÂDE SÜLEYMAN EFENDİ (ö. 1193/1779)

Mür'it-tevârih adlı eseriyle
meşhur olan
Osmanlı tarihçisi.

Hayatına dair bilinenler daha çok eserinde kendisi hakkında verdiği bilgilere dayanır. Buna göre babası Tokat tüccarlarından iken İstanbul'a gelip yerleşen, 1730 Patrona İsyanı'nda İstanbul gümrüğünün talan edilmesini önlemedeki yardımı dolayısıyla o tarihlerde gümrük emini olan Sadrazam Yeğen Mehmed Paşa ile yakın dostluk kuran, böylece dönemin nüfuzlu şahsiyetleri arasına giren Şamdancı Mustafa Ağa'dır. Aile Fındıklı semtinde oturduğu için Süleyman Efendi muhtemelen 1740'a doğru burada doğmuş ve "Fındıklılı" unvanıyla anılmıştır.

Babasının konumu sebebiyle iyi bir eğitim aldığı anlaşılan Süleyman Efendi medrese tahsilini tamamladıktan sonra ilmiye mesleğine girdi. Medresede iken ders aldığı hocaları arasında özellikle Ayasofya şeyhi Yâsincizâde Osman Efendi'nin adını anar. Kaydettiği ilk görevi, 1171 (1757-58) ve 1173 (1759-60) yıllarında Beypazarı kadılığıdır. Ardından 1 Rebülâhîr 1175'te (30 Ekim 1761) İstanbul kadılığına getirilen Damadzâde Mehmed Murad Efendi tarafından İstanbul Balkapanı nâibliğine nakledildi. Nâibliği esnasında III. Selim'in doğumu (24 Aralık) münasebetiyle düzenlenen törenler sırasında Balkapanı'nın süslenmesi işini üstlendi. Bir süre İstanbul'da kalan Süleyman Efendi 1176'da (1762-63) Praviş-

te, 1765'te İsmâil kasabası nâibliğine atandı. Bir yıl sürdüğü anlaşılan bu vazifesi esnasında 1179 Muharreminde (Haziran-Temmuz 1765) kasabaya gelerek üç gün kalan Kırım Hanı Selim Giray'ı ağırladı. Ayrıca İsmâil'de mahallî yöneticilerin halktan fazla vergi almasını önledi. 1182'de (1768-69) Ankara nâibiydi. Bir sene sonra Hezargrad'a tayin edildi. 1185'te (1771) Tokat nâibliğine gönderildi ve bu görevi sırasında Tokat'ta bulunan yeniçerilerin sayımını gerçekleştirip 1500'ünün orduya sevki için hazırlıklar yapmasına rağmen azli sebebiyle bunu tamamlayamadı. Sinop üzerinden İstanbul'a dönünce o esnada Anadolu kazaskerliğinden alınmış olan Mehmed Murad Efendi'nin özel hizmetine girip yeni bir kadılık vazifesi beklemeğe başladı. Bazı kaynaklarda Murad Efendi'nin beytûlmâl kâtipliği yaptığı ve onun sürgüne gönderilmesiyle kendisinin de adalardan birine yollandığı belirtilirse de eserinde böyle bir bilgiye rastlanmaz. 1188'de (1774) barış görüşmeleri yapmakla görevli heyette bulunan hocası Yâsincizâde Osman Efendi'nin tarihe olan âşinalığı sebebiyle kendisini de kethüdâsı sıfatıyla yanına almak istediğini, fakat bu görevi kabul etmediğini yazar; bu görüşmelerin sakıncalarından söz ederek ona da gitme tavsiyesinde bulunduğunu belirtir.

Eserindeki ifade ve yorumlarından barış taraftarlarına muhalif ulemâ grubu içinde yer aldığı anlaşılan Süleyman Efendi, bu yıllar boyunca kaleme aldığı tarihinin ikinci tertibini tamamladığı sırada 9 Rebülevvel 1190'da (28 Nisan 1776) mûsile rûtbesiyle Mısır'da Feyyûm kadılığına getirilmiş bulunuyordu. Ardından İstanbul'a döndü ve İstanbul mahkemesi kısmet-i askerî kâtipliği görevindeyken I. Abdülhamid'in tahta çıkışından itibaren başladı. Eserinin son bölümünü tamamlayıp 1191'de (1777) padişaha takdim etti. 1193'te (1779) vefat etti ve Eyüp'te Feshâne karşısında Sa'dî Balçık Dergâhı hazîresine defnedildi. Adı geçen hazîrede bugün mezar taşı mevcut değildir.

Şem'dânîzâde Süleyman Efendi yaptığı görevlerden çok kaleme aldığı *Mür'it-tevârih* adlı eseriyle tanınmış ve eserini Kâtib Çelebi'nin *Takvîmü't-tevârih*'ini esas alarak hazırlamıştır. *Takvîmü't-tevârih*'i önce genişletmiş, ardından 1191 (1777) yılı sonuna kadar getirmiştir. Kendi ifadesine göre yaratılıştan başlayan *Takvîmü't-tevârih* 1065 (1655) yılına kadar gelmektedir. Buna önce Emîr Buhârî Zâviyesi şeyhi Şeyhî Mehmed Efendi 1145 (1732-33), Basmacı İbrâhim Efendi (İbrâhim Mü-

teferrika) 1146 (1733-34) yılına kadar zeyil yazmıştır. Kendisi de onlara zeyil olmak üzere 1146'dan I. Abdülhamid'in cülûsuna kadar (1187/1774) cereyan eden olayları yazdığını belirtir. Daha sonra I. Abdülhamid devri olaylarını da eklemiştir. Eserin telifinin on üç yıl sürdüğünü ve 400'den fazla tarih kitabını görerek eseri kaleme aldığını söyleyen Süleyman Efendi, 1145 yılına gelinceye kadar 7351 yıllık olayları *Takvimü't-tevârih*'ten ilâveler yaparak genişlettiğini, 1191 (1777) yılına kadar elli altı yıllık dönemi ise kendisinin eklediğini, esasen bu dönemin yirmi yılının vak'anüvis Subhi Mehmed ve İzzî Süleyman efendiler tarafından kaleme alındığını, 1165'ten (1752) itibaren olaylar hiç yazılmadığından kendisinin bu son yirmi altı yıllık vak'aları toplamaya muvaffak olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber son olayları yazarken dönemin vak'anüvislerinden Hâkim Mehmed, Sâdullah Enverî ve Mûsâzâde Mehmed'in müsveddelerinden yararlandığı anlaşılmaktadır. Nitekim 1166 (1752-53) yılından itibaren Hâkim Efendi'nin müsveddelerinin güçlükle elde edildiğini belirtir (*Mürî't-tevârih*, I, 171). Ayrıca 1183 (1769-70) yılı sefer-i hümâyûn hadiselerini Enverî'nin tarihinden özetlediğini, İstanbul olaylarını ise Mûsâzâde Mehmed'in evrakından aktardığını söyler, 1184 (1770-71) yılı olaylarını da yine bu ikisinden faydalanarak kaleme aldığını beyan eder (a.g.e., II/B, s. 27). Eserde kaydedilen son olay 14 Zilkade 1191'de (14 Aralık 1777) I. Abdülhamid'in Bahçekapı'da yaptırdığı imaret ve sebilin açılış merasimidir. Müellif eserini de bu hayratın bir parçası olarak tamamladığını belirtir. Son kısma padişahlar, sadrazam ve şeyhülislâmların cetvelleri eklenmiştir.

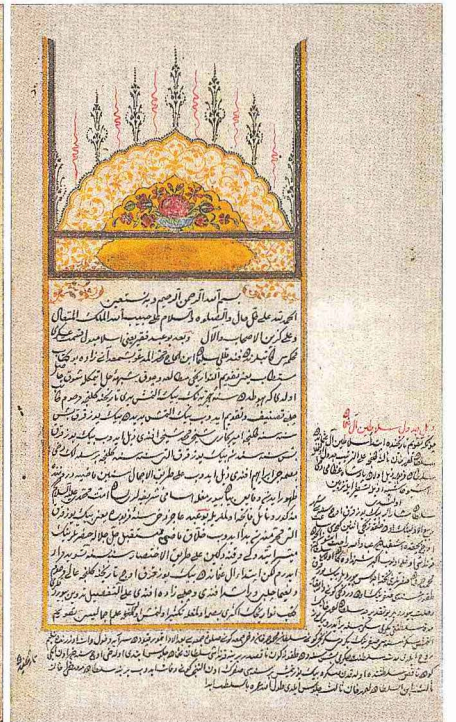
Şem'dânizâde eserinin mukaddimesinde tarihten, tarihin faydalanması ve tarih bilmenin devlet idarecileri için öneminden söz eder; burada özellikle tarih anlayışını vurgular ve uzviyetçi görüş çerçevesinde bazı fikirler ileri sürer. Ayrıca tarihinin tanımını yapar (siyasetnâme bilen, ilm-i harîttan ve deniz seferlerinden haberdar, zihni açık, idrak sahibi, şahsî garrezini yansıtmayan), onun olayları nasıl ele alması gerektiğini belirtir, onu bir nevi toplum hekimi kabul eder ve felsefi temelde açıklamalarda bulunur. Ardından *Takvimü't-tevârih*'teki kısa bilgileri aynen alıp şerh başlığı ile eklemeler yapar. Eserin özellikle müellifin şahit olduğu hadiseleri içine alan son elli yıllık kısmı önemlidir. Bu bölümde olaylar kronolojik sıralanmış, birçok alt başlıklı okuyucunun dikkatinin

metin üzerinde yoğunlaşmasına çalışılmıştır. Bu olay başlıkları yıl başlıklarının altında topluca verildikten sonra teker teker ayrıntılarına geçilmiş, böylece eser sistematik hale gelmiştir. Resmî bir sıfatla değil özel olarak kaleme alınan eserde dönemin vak'anüvis tarihlerinde üzerinde durulmayan birçok ayrıntılı bilgi bulunur. Babasının devrin önde gelen ricâli arasında yer almasından dolayı muhtemelen 1730'dan itibaren gerek ondan gerekse yakın çevresinden duyduklarını, gizli kalmış bazı ayrıntıları öğrenip aktarmıştır. Bir kısım olayları da bizzat dönemin vezirleri ve devlet ricâlinden dinlediğini belirtir. Bu arada hadiseleri zaman zaman hayli renkli bir şekilde fıkralarla süsleyerek anlatmayı tercih etmiştir. Hatta bazı kaba anekdotları açık şekilde belirtmekten çekinmemiş, bu yönüyle muhtemelen Naîmâ tarzı bir üslûbu benimsemiştir. Müellifin geniş bir tarih bilgisine sahip olduğu, olayları değerlendirerek aktarmayı tercih etmesinden ve yer yer dikkat çekici eleştirilerinden anlaşılmaktadır. Ayrıca devlet adamları ve ilmiye mensupları hakkında kendine has tanımlama ve yorumlarda bulunmuştur.

Mürî't-tevârih'in Türkiye'de ve Türkiye dışında nüshalarının bulunması yaygın biçimde okunduğuna işaret eder. Cevdet Paşa eserinin I ve II. ciltleri için onu kaynak olarak kullanmıştır. Eserin başlangıçtan Kanûnî Sultan Süleyman dönemine kadar olan kısmı Ahmed Tevhid Bey tarafından bastırılmıştır (İstanbul 1338). I. Mahmud'un cülûsundan (1730) itibaren 1191 (1777) yılına kadar gelen son bölümünü Münir Aktepe değişik nüshalarını görerek dört kitap halinde yayımlamıştır (*Şemdanî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi Tarihi, Mürî't-tevârih*, I, İstanbul 1976; II/A, İstanbul 1978; II/B, İstanbul 1980; III, İstanbul 1981). Kanûnî Sultan Süleyman'dan 1730 yılına kadar gelen kısım (Beyazıt Devlet Ktp., nr. 5144; TSMK, Hazine, nr. 1338; Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, Tarih, nr. 131, 552/1) yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Şem'dânizâde bu eserinin dışında *Behçet-i Fetevâ*'nın fihristini yapıp bazı fasıllarını düzeltmiş (*Fihrist-i Behçet-i Fetevâ*, Süleymaniye Ktp., Kasıdecizâde Süleyman Sırrı, nr. 267), Ankara'da görev yaparken yedi bab üzerine *Kanunnâme* adlı bir eser telif etmiştir (Süleymaniye Ktp., Murad

Şem'dânizâde Süleyman Efendi'nin *Mürî't-tevârih* adlı eserinin Kanûnî Sultan Süleyman devrinden 1730 yılına kadarki kısmının ilk iki sayfası (Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, Tarih, nr. 131)

Molla, nr. 1187). Ayrıca Kızlar Ağası Tekkesi'nde şeyh olan Abdurrahman Efendi'nin meclisinde hazır bulunduğu sıralarda onun yorumladığı rüyaları *Kavâmilü't-ta'bîr* adıyla topladığını da belirtir.

BİBLİYOGRAFYA :

Şem'dânîzâde, *Mürî't-tevârih* (Aktepe), I, 171; II/B, s. 27; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmî*, I, 281-282; Cevdet, *Târih*, I, 6; *Sicill-i Osmânî*, III, 86; *Osmanlı Müellifleri*, III, 76; Babinger (Üçok), s. 333-334; Mehmet Nermi Haskan, *Eyüp Sultan Tarihi*, İstanbul 2008, II, 419-420; Mücteba il-gürel, "Şem'dânîzâde Fındıklılı Süleyman Efendi Tarihi: Mürî't-tevârih", *TD*, sy. 33 (1980-81), s. 449-450; "Süleyman Efendi, Şem'dânî-zâde", *TA*, XXX, 92; "Süleyman Efendi (Şem'dânîzâde)", *TDEA*, VIII, 64-65.

DİA

ŞEM'Î

(شمعی)

(ö. 1011/1602-1603 [?])

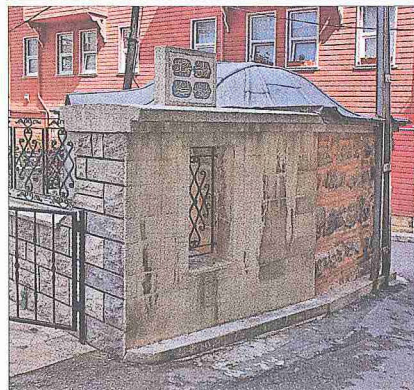
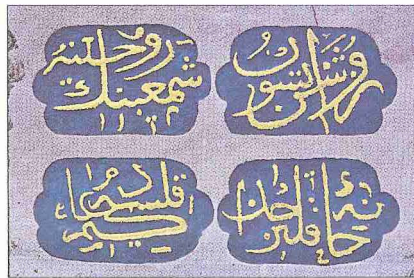
Osmanlı âlimi
ve *Meşnevî* şârihi.

XVI. yüzyılın ikinci yarısında Farsça'dan yaptığı tercüme ve şerhlerle tanınmıştır. Kaynaklarda adı ve lakabıyla ilgili farklı bilgiler yer alır. Kendisi eserlerinin çoğunda "Şem'î" mahlasını zikretmekle yetinmiştir. Bununla birlikte *Tuhfetü'l-âşîkin*'de Şem'ullah, *Mesnevî Şerhi*'nde Muhammed b. Mustafa eş-Şehîr Şem'î Halife isimleri kayıtlıdır. Bağdatlı İsmâil Paşa adını Mustafa b. Mehmed diye zikreder (*Hediyetü'l-ârifin*, II, 438). Yeni bazı araştırmalarda da ismi Mustafa olarak anılır (Ünver, bk. bibl.; *Eİ²* [İng.], IX, 414; *TDEA*, IV, 107). Şem'î hakkındaki bilgiler, Esrar Dede'nin *Tezkire-i Şuârâ-yı Mevlevîyye*'sinden itibaren Prizrenli şair Şem'î'ninkiyile (ö. 936/1529-30) karıştırılmıştır. Atâî'nin kaydettiğine göre Şem'î Efendi, "ulûm-i âliye ve mukaddemât-ı ulûm"da uzman olup yüksek mevkilere gelme imkânına sahipken tasavvufta karar kılmış ve dünyadan el etek çekerek hayatını ders vermekle geçirmiştir. III. Murad ve III. Mehmed'in yanında Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa, Sadrazam Cerrah Mehmed Paşa, Vezir Hasan Paşa, Kapıağası Gazanfer Ağa gibi devlet adamlarıyla iyi ilişkiler kurmuş, *Şevâkıb-ı'l-Menâkıb* mütercimi Mesnevîhan Mahmud Dede ile yakın dost olmuştur. Şem'î'nin İstanbul dışında görev yapıp yapmadığı bilinmemekle beraber kendisi Diyarbakır, Halep, Şam, Mısır ve Kudüs'ü gördüğünü, ayrıca hacca gittiğini ifade etmektedir. Kâtib Çelebi, Şem'î Efendi'nin Sahn-ı Semân medreselerinden mütekâit

olduğunu belirtmektedir (*Kesfû'z-zunûn*, II, 1864).

Şem'î'nin vefat tarihiyle ilgili olarak kaynaklarda farklı bilgiler yer almaktadır. Atâî 1000 (1592), Kâtib Çelebi 1005 (1596-97) yılını vermekte, bu tarihler daha sonraki kaynaklarda tekrar edilmektedir. Ancak *Şerh-i Subhatü'l-ebrâr*'ını 1009 (1600) yılında bitiren Şem'î, son eseri kabul edilen ve 1011'de (1602-1603) tamamlanan *Şerh-i Mahzenü'l-esrâr*'ında kendisi için hüsn-i hâtime dilediğine göre vefatı bu tarihten sonra olmalıdır. *Tevârih-i Mevlevîyye*'de Şem'î Efendi'nin ölüm tarihini 1011 (1602-1603) olarak kaydeden Sahih Ahmed Dede, Üsküdar'da Ayazma'nın üst yanında Rûmî Mehmed Paşa Camii'nden İmrâhor'a giden sokakta bir evin aşağısında defnedildiğini ve yol cephesine konulan pencere ile mezarının evden ayrıldığını belirtir. Günümüzde Üsküdar'da bu bilgilere uygun bir türbe mevcut olup Şair Şem'î Şem'ullah Efendi Türbesi diye anılmaktadır. Seyrî sülûkû hakkında fazla bilgi vermemekle birlikte Mevlevî olduğunu belirten Şem'î *Meşnevî* okutarak geçimini sağlamış, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve müntesiplerine düşmanlık yapan zümrelerin varlığından duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Bununla birlikte ehil olmayan

Üsküdar'da Şem'î'ye ait olduğu kabul edilen mezar ve kitabesi

bazı kimselerin yalnız semâ ve raks ile meşgul olarak namazı ve diğer ibadetleri terk ettiklerini söylemiş, bu zümreye semânın yasaklanması gereğine dikkat çekmiştir. Bundan hareketle Şem'î'nin tasavvuf neşvesinin şeriat-tarikat ve zâhir-bâtın dengeleri çerçevesinde şekillendiğini söylemek mümkündür.

Eserleri. 1. *Şerh-i Gülistân*. Sa'dî-i Şîrâzî'nin eserine 976 (1568) yılında yazdığı Türkçe tercüme ve şerh olup Şem'î'nin ilk eseridir. Türkiye'de ve Türkiye dışındaki kütüphanelerde 105 nüshası tesbit edilen eser Südfî Bosnevî'nin *Gülistan Şerhi* ile birlikte basılmıştır (İstanbul 1293). Eser üzerine Seyhan Dündar tarafından yüksek lisans tezi hazırlanmıştır (1998, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). 2. *Şerh-i Dîvân-ı Hâfız*. Otuz iki nüshası bilinmektedir (meselâ bk. Süleymaniye Ktp., Nâfiz Paşa, nr. 966, Kadızâde Mehmed Efendi, nr. 403; Âtîf Efendi Ktp., TY, nr. 2143). 3. *Şerh-i Dîvân-ı Şâhî*. Emîr Şâhî-i Sebzevâr diye tanınan Akmelik b. Cemâleddin Firûzkûhî'nin 1000 beyitten oluşan Farsça divanına yazılan şerh olup dört nüshası tesbit edilmiştir (Süleymaniye Ktp., Lala İsmâil Paşa, nr. 527; İzmir Millî Ktp., TY, nr. 1497; Yapı ve Kredi Bankası Sermet Çifter Araştırma Ktp., nr. Y 59). 4. *Şerh-i Bahâristân*. Abdurrahman-ı Câmî'nin eseri üzerine yazılan bir şerhtir. Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa adına kaleme alınan eserin çeşitli kütüphanelerde nüshaları vardır (Süleymaniye Ktp., Servili, nr. 232, Lala İsmâil Paşa, nr. 522; Ankara TDK Ktp., TY, nr. A 78). *Şerh-i Bahâristân* üzerine Davut Akat yüksek lisans çalışması yapmıştır (1999, UÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü). 5. *Şerh-i Pend-i Attâr* (*Saâdetnâme*). Ferîdüddin Attâr'a nisbet edilen *Pendnâme* hakkında yazılan bu şerh III. Murad'ın müşâhiblerinden Zeyrek Ağa'ya ithaf edilmiştir. Mevcut *Pendnâme* şerhleri arasında en fazla nüshaya sahip şerh olması Osmanlı toplumunda çok yaygın olduğuna işaret etmektedir (Süleymaniye Ktp., Serez, nr. 1595; Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, nr. 108). Eser üzerine Şükrü Akkoyun (1999, UÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü) ve Elif Keyik (2001, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) yüksek lisans tezi hazırlamıştır. 6. *Tuhfetü'l-âşîkin*. Şem'î'nin tercüme ve şerhlerinden başka bilinen tek Türkçe telif eseri olup 986 (1578) yılında tamamlanarak III. Murad'a ithaf edilmiştir. Şem'î bu mensur eserini, tasavvufun ana kurallarını sûfîlerin sözlerinden derlemek sûretiyle otuz bab halinde tertip etmiştir (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa,